

Der eg viste om eg fór he skreue om detta te Sammenhengende Kulturfor-
 va ginn alt detta arbeid nødvendig-

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 12.

Fylke: Vest Agder -

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Hidra

Emne: Gamal engeskultier.

Bygdelag: Østreøyuna

Oppskr. av: Lånrids Eriksson.

Gard: Flavrås.

(adresse): fidd. 1876 - 2 Rasvåg -

G.nr. 26 - Br.nr. Kringsjø.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

Atte da eg: miti he seet a høirt
 a mije entresert for offha bygdesaga

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

he optekna fra mange gamle
 høit fra bodneår 1880-90 åran.

(Eg hūrde svara på denna ^{SVAR} lista meir fylldig.)

Me seie auja. Udjore a stykja som i tra a inteien
 fra hūmarkja, a der a udjorslatt. Ogre he sitt vabu
 fra ager, Ogre a helst et stykje jor opridd på strake:
 -tei, ma stein, kratt, a stog ront om, Ov et flatt stykje
 i udjore, men trevidan jekk inn i ageren, hel an va
 da mager jor, hell ant som jore te at da svare seg itje
 a tra jora der, ahen te agr, te sa, hell sadde nage i,
 sa stridde dei nage hoi fra i, a la ann atte, a da ann
 grodde te, kalde dei da ei agra. (Sja den pona agra lan
 ridda op derhenne i hemelvisa.) Na engeskallen (Pengeblom)
 va sjar, va da panti a sla tyfkanja. Agran lag mest i
 bakkehall, a da spadde dei ann itje op heilt te
 hoi - stein, hell ops, men sette atte omlag ei ala
 hell tro te rein, for reina holt på fuktigheda te
 agra i tjørreår, a hebd seze fra agra, ga feit
 gras te reine hoi. De a vollen hoi lae dei te ei sia i
 loa, a ta te na dei fekk nybora, De korte bakkehoi
 va soun hoi, a på udjorteian ma markhaie a udjor
 -stykjan ner ma sjoen va da ruskehoi, a der va
 mest bara styttarv slata a grasstur der kringfaltan
 lag i vegevis loa a skar gras, a da a nage a ein konst
 a konna bringa grassig, a blakkegrase: lian falla
 dei raskehoi, Heima i jore (Boen) va der mije

2.
slarve ridd, så der va ein miøje styttorvslåta, der
ein ikje vel kunne komma te me langor, 4 føre århundre
va der meir styttorvslåta på garan i Hildra hell der va
langorvslåta, men sian he somme gara blea gått
opriidd, som ein tamt takke dynamitt ^{miøje} for, men så he
utdragot, udjor, lia, tei, a styttja, god te me ljug.
einer, todn, kratt a stog, på grunn et folk i seinere
tie he blea pange sterke, a derme usklige, mens
fjorbringeren for ner te 50 år sian, så a seia levde a jora.
da om ein lili dasing a sommer sola, heite dei: La ikje
solrauen ta dag. Na tog solrauen mange kane a
lydn. (Helst på badeplasse) Heile daen om sommeren,
2) Na dei fjorritia sto rø et styttje jor, hogde dei ner
skaveneen om vinteren te for, a om sommeren
hagd am te kjerr, a kartelön. flotta bork a eig
a hjork te salg, hell sjal a barka me, nevra
flotta te tagtakje, a limebork te slå bastetön a.
Sjereen lae dei i lag. Stratt a strongling a greimen
i lag for seg, a rise i risvelag, miøje ris på eig
a krabe, a stogabalkkrabe lae dei i lag for seg -
all veen va a på et par ales lengde. så da kunne
berast på byrlag i raggbyre heim, lett på lodda
på frasa mark om vinteren, a da va veen tiliig go
a kjerr te a stabla a stappa im i nesvala, te breme
for are. Risveen te koga på skorsteinen me. Dei som
hadde niøje stog, raga doulön te trestuan a la
ris a trassve på Branne hæl. (Bratchesunning) om et par
år va da der here a rø for a få stogroda veltk, a va
der någon inehendig stein som lag vout inag.
jore dei hæl på am, a heid, slo dei vann på am,
da markna han som. 3) Fjor da dei ikje hadde
kalkhald a trollmjöl, blei hakkan i hagsölt
(Baksol.) te masebakka me jormase, ongan jek da
tit me rygkorje a reiv jormase te ha på vannhus.
W.C. a. ^{opå} vannhusmitting, a te onnebreide i kalve a

svingare hoba me ayn nase a' donlin, for der sto
moje te na dei meste ^{hakk} lae pa et par tri kalva om are,
Studdalven va te betala kongens skatt me for are,
Kjeringa soha hob nage hoifra; hasan sondei
stridde i nasebakham, sa hlei der stragst sjehelig
me gras. Gamle Kleine agra lae dei au ette me hoifra,
te egre. 4) Me myr va binnam; gamle dal svart
ivedoge, De va gamal lov, sedvane, hell sjefk at
dei kom saman binnam pa garen, annetrert ar,
me sine kleine grov a' spoe, a' sto ta diga mellom
krerandre, for digan lag helst lengstette sjifte,
sa matte dei sjie ette krerandre at dei skje tag
for brei torva og minst helst fra bod near at
dige laeng; ^{litte veide} va hare nage smatt bodnespa,;
for digan grovde atte pa are, a' dei mange groe
myran va alti vassjuge, som kunne hare moje
gras, Myr fekk aldrig nage hevd heller. 5)

Om bruk a' kratvohald, Flor a' lae sto alti
vond fra nor mod sør der floren va, me et glugg
i brysturen, te na ein naga ^{of konge} fasta noedelorten
ud a' ud pa flormittinga udaufor. Krer vege
jekk mannen me langstovla pa. (Sjostovla) a' me
greib lae habda ront udave, a' dabba u' ner.
(Trodde fast.) Attene mittinga lag svor kin me
mittingtorv, som bodu a' alle bar heim; ryggforje
fra himark hell udjore ta ti dei hadde stonne.
heile are jonnom. Tilig om varen na dei hadde
bare i ryggforje ud all noedelorten a' breit
one jore me ei bastandig elvete ma tre riva,
sa tog dei pa a' ^{na dei hadde sege a' sege} bar den a' laun jonomsakka
mittingtorv som lag onna habda ud pa agram,
pa garen me 3 te 5 noed, kunne flormittingam vere
omlag 7. - Krer nei, a' pa one ein mans jubde.*
Dei lag sann te at der va lide grunnvann.

(* Der lag au pekka me mittingtorv omma florgalve -)

å for et mittingdammen sto holla vage tett. Klatka
 dei vage leira i botn å opette sic, men hebde seg fra
 mittingann kaltes fed, å jora sjibte sa, et dei hadde
 eis jore. Mittingdammen sto me reguvan i som rotua:
 te ein va gitta vel fri varvinnu, sa tog mannen pa me
 spoa å greib å hakka å læmpa fra hionen fall mitting
 = dammen å mittinglorv, som va go mæltorv, sa der va
 ferdig te kyduann kom pa basatte. Dei som slo op
 et halltag ove flormitting, kalla da lorthusse -
 Den vœndelort dei bar ud tiliz, lae dei i motke
 (Mitting) pa æger å æng, å ette gamalt da hestente
 tal a hyre pa kvært plass, Dei som bar ud lorten
 na sinen hadde tea pa jora, lae moza i mœ -
 Lortekast me korja va et lide snitt, sa moza kom i
 ei mœna, Der va tal pa kvar korj hebde dei forskjellige
 ægran sto ha, Dei som bar moza na da bejnte å
 spira, dritla da udove me korja sa da bli lettere
 te hœra, Va da større ængte, å dei komme leiza hest,
 ristjorte dei hadde ettepa hœid. Da fælde i bjœrk
 å spende hesten for stammen, å la ein horbede hell ein
 lork ove greinen fastboune te greine i hejje ænna,
 sa mannen sto pa å tyngda ner, å styrde hesten.
 risgreinen som for ove jora, mola da habdeklori
 = pan smâ å jabut ove, sa jora tog ute seg. Klompan
 torka å bœra hadde lufta. fœre hel folk hœide
 hebde, va dei ute alle som kunne kœnba å gå, å rœdde
 = jore, ei vegasti, dei raga ihob all dœnlon å træss
 æpinna, å bar da heim, å pela apall smæstein pa
 jora, å lae pa rœis, sa et hade jore, å udslatte,
 å lia, å stykja, å udragste, va rein for å slâ
 å sjera, å na hadde hadde leie si ti, na der va
 spira å vœrmen va kœmen, da raga dei jore,
 alle hadde klompa hob i mœ, tog de op i
 korje, å bar da heim te flormœ hœseval, dei
 + Motke mitte sian hœrest udove, å mœ. Kastes me greib.

Kalla da for ^{for} farsaitsla for Kjörrer klompan künne
ikke ligga á sjemna jærn i slatten, hell komma á pi
hoie, någe af farsaitsla hadde dei på jørplæggra som
seint blei sett. Dei brugte for 50 år sia ikke á sedda
jorple så tiliz som nåfortia, 7 80 a 90 åran kom her
tyrske masjinegreibe, handelen ma 4 te 5 tonne
stältinna, dei blei ånsa goe te breia á máltra
brakda somn ma, for dei gamle tritinna smegreibe
va elendig tungvænte, all siu á kalvetalle, blei spedd
ner te jorple, á mitting torvhabda blei braid
öve Kodnæggra nå spiren va i Kjömda, Farok
kom hui på, á snart sperte kodne öve, på hui lidde
lide av toik, á dæfer på brug ma etpar tri Kjörrer,
hell frá 3 te 5 enjels jör i sjyll, fidda ein store
famelia ma bromad, á de som sto te, te dyran,
for myhare sto ha någe mæltá kodu, á söneit kjört
Kodu kvar dag etpar vege for dei sto lemna, for at
lamman sko stå seg, Ma den nya feida malla i
æggra, fekk dei någe bygg á havre, jábunt 12 te 15
tonne. Vannhushabda breide dei alti öve på
våthiz tei, hell på arm Kodnæggr, for der vådseg
va, som på vødizju, Kjöldel, rövdel, sjidhæit.
tog jora te seg vannhushabda om sommeren.
I gamle dæ va de mestbara garfud som hadde
vannhus W.C. tebygd lussvaba, falk jortkje
vier á ha etpar donka ma haufang, ståans i
vesval, der dei jore sitt behov, á falle, bar
dei donkan på ågefær á tönde dei i gamle
tonne, á fastasj, som sto negrave te tant üde
i jore, der da va hall, så jordekje någe om
dei lakk någe, for da hadde op bakje, hell
ågr reanfor, etpar fastasja hadde mang ein
ståans i bösesture ma floren, lamnen bar dei
üd i lannhålk. (Rasvågs museim Fedreminner)

1818

6
Nå gamle tønne, tars, fostasj, mjöl, kodu á fístese, va adanka, tog di dei te samla laun i á bókra seg nye. tønne fant dei alti någon drivans på sjöen, á tígga seg någon ombor i stúde. Kvart hús hadde si ostemitting samu 100 m frá húsfor brann) ma takje öve for itje á bli údrasta, i gamle dae si greim ma hún á si vardoia, snörpa te, hell anna stadd sjenn, á om váren ná kádu sto i stampa på grovne ágra, dá blanna dei laun á vann á áska hob, á skratta da på ágrann der groa va lag, sa hún jábna seg me da andra, hellest brúgte dei fírritia á ha fleire mittinga (Kompost.) ront i jöre som dei slo donka hált på, i mittingan va lag for lag ma möll, sjölsann, tare, fiske slo, á krabbeu (opsamla dín krabbe.) Dei mittingan komu sta et par ár á jöra for dei har da på jöra, (Breide da öve) dei hadde svar plaga ma flogemakk, men dei fólk náge dönlön på av á te, á brénde da mittingtoppen an sommern.

Garan va klein rödd fírritia, for dei kjöbte knatt náge krútt, á va náge redd for á sjöda, men komu ma á fá hebd sette jöra istann, sa hún ga gátt á seg. Bara stein som hontra (Vout i veg.) dei brénde dei ma bál á dönlön kjörr todn á krabe, á heid, slo dei vann på, Et partu bál, á han blei möir, á mórkna, hell dei slo han soun, Ma dei fá kjödran fólk i Fídra he hjarga seg ma i detta árhöndre, sa brúe dei di fá nönde lortan ma greit, helst bare dei habda úd öve jöre om höu sten, á ha founsthebd på om váren, mang ein launkom ma stats tilskáid he ná hált i bátuen, önsá tilskáid te nydyrk, grófting, jöraplekjaller, jörpletrygd á stortsett jenge ma tollkontroll, De före te úmoral der staten betala, (i alle laun.) (á modsatte i Rúsland.) Eg má vel seia sant, an erping te vinstre, á te högre for ein go man.

me sommevone gara på desse trakta, & nå jorbruge
mest ei hindring. Kraftfor å konst hevd he jord at
mange skrabegara he grodd ove me lynn-siner
todu, kraft, å skog, å eg he vist te Sammenlignende
Kulturforskning sel skapet skreve meir utforlig om
bounelive i gamle dae, å skissa gamle hus å lae.
11) Dei som he sambeide tag heim kraturan frå
lunmarkja om mitjelsmiss, å sløppe dei i jore
som dei he jort frå gamal ti; Hogueti & frå
Sommermal te Mitjelsmiss, men dei som he si jor
på gar utsjibte å kringhaga, kann sløppe ka ti dei
å feriz me høustanna, hell ka ti dei tykje, å kjidna
sedde dei på bas for nåtta, å nå ein sedde dei
på bas ^{om høustet} for gatt, da he da sjellan hand at någen
i Hidra he breia vøndeluren ^{om i jore, den}
ferste lorten & der lide hevd; kann ein sjå ^{dei på stoen i markja} å den
breie seg sjøl te slatten kjem, dei da & forfogande
løie å vønde at någen her i laune sko laga seg klukka
hell redskab te pirke i samnåge smatt som vønde
tøre. 12) Førritia hadde mange bønna et par tri søne
i haun: utjoran, å i heimligheda på høna å knøusa,
bant dei nongverren, som dei slagta mittsommer,
I elgamal ti he dei hatt miye søn i Hidra, da vise
rakje å miira i markje ette sønflora der dei
satte dei ein for nåtta, å kjuring jøkk heim,
hell kunne sønen spre seg heute grannegaran.
Omkring 1850 jate dei seinst på Hitroy, men någe
seiner på Hidraheia (Hidra fastland) I føre århundre
sende dei mange Hitroy bønna ^{dei mest at} sine søne te
hyens oplandsbyggda te bli jeda, hell gå styrd
me bønnejelp, om sommeren, Da va da lykse
å få alle ette om høusten for de va uttrygd både
for trobeinte å firbeinte rova som mestass.
Frå fyrt: detta århundre he mange bønna laga

1815

inne udjora, marke stykja, & nerlagde strabegera
te sommer sönbeide. Dei hejinte fyrst me stältra
& trestolpa, som va lide tess. for dei treiske söne som de
heite ska vera drun, seinere lerte folk a haza me
jedustolpa a N: 17. stälnett, a slige sönbaga & te ein
stor samfund velsignelse te heimeforsynelse av
kjöd for folk på lann a strann, som i faren ti de
fattigjarlöuse små jente jote, De he vore velsigna
for jörbrüge deute me fra nebute ti he fengi nett
a jedustolpa fra Belgia a Tyslann. de blei forbi da
storparten a valutta jeltk alle lastebadkjeb, Der a
mengde a go malin i Hidra, a övealt i lanne, sa kjem
vill den dag på tusan ar da norman jelpesög
sjel me jedu te heredstake, te bada, a sönbaga.
Sommerfloran stann atme, hell nær himark
hagan, der sette dei kjynon inn i dei kalle
värnattan, a den hebda der blei, bar dei heim
te udjora, a stykja, na de lei sa lang at kjyduan
konne ligga ute, De va heil ekkoagre som dei
breide den migga på. De a 50 te 60 ar sian folk
flest slutta me a steva tilig a seint te a fö
möje frötur, stort a smatt, te a fö stor bodneflokk
me brömad, mjelk, smör, a kjöd, men den store
avl som vor herre gannan a kana, va stortsett
annaeruara, a derfor tonguemme nærwise
hallstodpera, som mange döide små, mange va
i ^{mätte}vering for voksne, 14 a 15 ar mätte dei meiste komma
sög wakk te kjenst a arbei på fattig slaverkast, mange
komseg te jöss, hell te Danmark, te Holland, og U.S.A.
Der a knabt halldel ette på Hitroy, a de folk a
deiras ett som va född der i nitte aran, Me fan
ta dei tri namnaste garan te haknen Rasväg -
(Howras,) Ein fra Rogalann, Ein ^{Finnmark} same, Ein sön a ein
lünddöl fra Langeland. Min bror læreren i Færing
Femte bring nerlagt. (Faren Värdal Övre) Tvo fra Rasväg

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr.

Fylke :

Tilleggsspørsmål nr.

Herad :

Emne :

Bygdelag :

Oppskr. av :

Gard :

(adresse) :

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn : (ta også med alder, heimstad, yrke) :

Ark. 5:
Emne nr. 12.

Ein fra Krinnesdal - SVAR (Heisdal Høst) Høst. Høst.
 Ein fra Flekkefjord. Ein fra Halden, Ein fra Nerlunghavn.
 Ein fra Kjerfshavn (Ein fra Høst og Oslo)
 (Heisdal vere) To fra Heisdal. Ein fra Høst, ein fra
 Oslo. Ein fra Heisdal. Hans far fra Lind, Rosaland.
 Altså, nå gått kann de vera for laun å falt
 å opala ein mengde me uønskafolk som
 jing kværandre i nei, som må lita å stria, å
 stort seet leva ein brømerott, for dei forsvinne
 ude i vora, Mange garfolk he nå få bodu, å
 pent ridda gara, å få å pane velfødde bodu
 å kratur, he penga, å slappe å borga på frambrua
 som farr, å bli slydig: Hypotek bank (Følvedes bank)
 kaldet. (Aldri fri am.) Anna kunne ein stor velsignels
 vederfars Sør å Vestlandsfolk, der staten gjøtte op
 resten av dei fordernelize landstadelize strabe
 -garan, helga dei folk fritt jernvark te å laga
 dei emne te søntraga, he lenje vore alminneligt folkeprat.
 13-14-15-16-17-18-19) Gremn på hidremål, he he någe
 å jurr me gremn på vax, hel gremn å hør
 emne te någe emnelaga, som da heite somme
 -stass i lanne, i Hida heite da he, å leau-
 gremn å hør et gamalt udtrykk for någe
 emneramma, heil någe innelaga for någe
 som bli emnestengd, såleisa Gremneskita
 (Gremnesag.)

På attegaren Hamrås ei lida ennegrinna flada
 me lunnmark haier, nær der sommerstora
 a, der dei i gamle dal stengde kjydnan inne
 for rotta, me steinhaie ront, så fattig
 thodu sam jete dei for et gram mad, kunne
 gå heim, for der varje lunnmark steinhage for-
 itia, Sjå mi samling om gå hage sjikte mellom
 garen seinere i tia, då de blei stytt me lunnmark
 å samie, å garen opdet, å lunnmark sjikle sørzere
 fekk tagi alt arnesolle, som var fins i danske musee
 å slott. Grennesletta blei fra et parti lundre år
 sian, delt mellom Hamrås opsidera. Mitti år
 kunne dei få 20 a 30 kg. lvi på tvært a stykkjann,
 å å må te lunnmark som i hedningte, (noje brukt
 indtrykt av dei gamle) Gå lunnmark sjikte
 mellom grannegaran førte mang ei gang i
 hedningte te heltespanning. Belte hang
 i svala a Fasten Kranvig i aldeparsti, så man
 kloze å driftige å skarpe saga tjønner garbringer
 lods, å fisker, P.A. Bærentsen Hamrås F. 1807. D. 1904.
 som eg a alle på garen, å dei i stranna, i tia hølt
 så mi je å, Skal at eg itje optekaa meir fra denne
 grunn arlige mand, om de sam va, å de som hente i
 gamle dal - 20 - 21 - 22 - 23 - 24 - 25 - 26 - 27 - 28 - 29)

På Hamrås gar a der et større stykke som heite
 Stolen, å garen Sole ska ha vore stole
 te garen Nage, me vestre side Passvåien,
 på Vestkøyen, hellest ha nokk fleire gara
 i Hydra i hedningte hatt sole, å stole,
 som ei større utslatte, då garen ~~va~~ mindre
 rødd, å teian hadde vore lunnmark -
 Trø me heine (Fod.) trødde (Tæg, Täu) ^{Tøije} Hamfetaug)
 Taje (Uma hüstaga) Taire. Slepitje taie (fast häll i lunnmark)
 Stole. (Dei halta som dørhengse svine på -)
 Et jordstykke på garen Reistad heite Sælsto, der som
 Reista rønnestein va. N.O.S.S. Lykan fortala meir ei gang.

2164

Jd
2, 6-

Hidra
V. A. g. d.

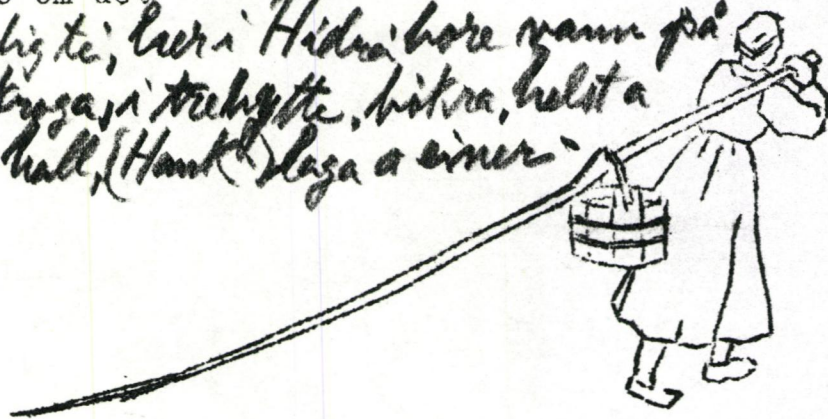
NORSK ETNOLOGISK GRANSKING
ADR. NORSK FOLKEMUSEUM
BYGDØY

Ver gild og skriv svaret med blyant på same ark.

Tilleggsspørsmål til nr. 5 Vannbæring.

I Tinn i Telemark har ein for eit par mannsaldrar sidan bore vatn på ei lang stong. Ein bar den eine enden over aksla, den andre enden drog ein etter seg på marka. Taret hekk på stonga bak ryggen at den som bar (drog). Ein liten mothake på stonga gjorde at handtaket på bøtta ikkje gleid. Stonga var såpass mjuk at vatnet ikkje skvampa over. Utanom denne opplysninga kjenner ein no denne metoden berre frå Värmland i Sverige. Det kan henda at det tidlegare har vore meir vanleg å bera vatn på denne måten. Hugsar nokon i Dykkar bygd noko om det?

*Denne er i minde blytt; lærer Hidra bore vann på
egne midje a tre krogar i trehytte, bitra, helst a
Ginnerstov, ma hall, (Hank) laga a einar.*

Tilleggsspørsmål til nr. 12.

Finst det noko opplysning om at ein brukar eller har bruka fiskebein og fiskehovud til brensel?

Har ein bruka kumøkk til brensel?

✓ Nei -

Laurids Eriksson

1973

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING